

Proměnění v chrámu a další pozemský život Ježíše Nazaretského

Rudolf Steiner

Již několikrát jsme hovořili o velkém, rozhodujícím významu Kristova impulsu pro vývoj lidstva a Země a pokusili jsme se z různých stran charakterizovat celou podstatu tohoto impulsu, kterou obvykle shrnujeme slovy „mystérium na Golgotě“. V poslední době pak bylo mým úkolem vybádat některé konkrétní podstatné skutečnosti tohoto golgotského mystéria a toho, co s ním souvisí, a právě tato bádání mi ukázala, že je mou povinností, abych v kruhu našich přátel právě v této době o výsledcích svých bádání také hovořil. Podařilo se mi získat řadu důležitých skutečností, týkajících se života Ježíše Krista, z toho, co nazýváme kronikou Akáša a o čem jsme již mnohokrát mluvili.

Jaké zásadní změny ve vývoji lidstva se v naší době připravují, o tom jsme si mnohé řekli právě zde při našich posledních setkáních. A souvisí to zřejmě právě s těmito změnami, že je nutné, aby v současné době byly jednotlivé lidské duše, které se sešly v anthroposofickém hnutí v našem pojetí, jaksi seznámeny s novými údaji o životě Ježíše Krista. Jen vás prosím, abyste s tím, co budu právě v tomto ohledu říkat, zacházeli se zvláštní diskretností a brali jste to jako záležitost zůstávající jen v rámci našich poboček. Neboť už i to málo, co doposud muselo být o životě Ježíše Krista zveřejněno a co nebylo známo z evangelií nebo z jiné tradice, už to - a nechci teď mluvit o podivných kritikách, kterým je náš proud trnem v oku, ale bylo tomu tak dokonce i u těch, kdo k tomuto proudu v jistém smyslu, alespoň jedenkrát, přistupovali se shovívavostí - už to vyvolalo jistou divokost, divokou vášeň, jako například příběh dvou chlapců Ježíšů.

Zdá se totiž, že nic není naší době tak antipatické, vnitřně an-tipatické, jako upozorňování na skutečné výsledky duchovního bádání, na jeho konkrétní jednotlivé výsledky. Lidé ještě akceptují, když se o duchovních věcech mluví obecně, i když se někdy objevují podivné abstraktní teorie o duchovním životě. Nechtějí však již akceptovat, jsou-li ukazovány jednotlivosti z duchovního života takovým způsobem, jakým se ukazují jednotlivosti ze života fyzického. Leckteré skutečnosti, které je třeba sdělit ve spojení s tím, co mám uvést, budou ještě řečeny. Nyní bych chtěl od určitého okamžiku začít se samotným vyprávěním a prosím vás, abyste toto vyprávění brali jako jistý druh Pátého evangelia, které přichází do naší doby tak, jako přišla čtyři ostatní evangelia do své doby. Jenom tolik budiž v několika slovech předesláno. O další motivaci bychom pak mluvili zítra.

Chtěl bych začít okamžikem, který je v Lukášově evangeliu uveden jako objevení se dvanáctiletého Ježíše v Jeruzalémě mezi zákoníky, kdy Ježíš tyto zákoníky zaujme velkolepými odpověďmi, které jim je schopen dávat. Tak ho, jak vypráví Lukášovo evangelium, nalézají jeho příbuzní, kterým se ztratil. Víme, že k Ježíšovu objevení se v chrámu došlo na základě toho, že tenkrát nastala v Ježíšově životě velká změna, kterou lze pochopit jen pomocí duchovní vědy. Víme - jen si to krátce zopakujeme - že zhruba na začátku našeho letopočtu se narodili dva chlapci Ježíšové, že jeden z nich pochází z takzvané šalomounské linie rodu Davidova, že v tomto Ježíši byl inkarnován duch, nebo můžeme říci, Já Zarathustry. Víme, že tento Ježíš vyrůstal s velkým nadáním, které se nám musí jevit jako pochopitelné, známe-li onu skutečnost, že tento Ježíš v sobě nesl Zarathuštovo Já.

Víme, že zhruba současně se narodil druhý chlapec Ježíš z náthanské linie rodu Davidova, že však tento chlapec vstoupil na fyzickou pláň s podstatně jinými charakterovými rysy než Ježíš ze šalomounské linie. Zatímco Ježíš ze šalomounské linie ukazoval zvláštní nadání pro všechno, co na něj působilo z lidské kultury v jeho okolí a co v lidské kultuře žilo do bodu, do něhož tato kultura tenkrát dospěla, neměl vlastně druhý Ježíš s ohledem na všechno, k čemu lidstvo ve svém vývoji dospělo, žádné nadání. Nemohl se nijak sžít s tím, čemu ho chtěli vyučovat a co si lidstvo během svého historického vývoje vydobylo. Zato však tento Ježíš jevil úžasnou hloubku a plnost srdce, plnost mysli, takovou plnost citu, že žádné srovnání s nějakým jiným dítětem jistě nenajde ten, kdo svůj pohled zaměří v kronice Akáša na místo ve vývoji lidstva, kde lze toto dítě najít a pozorovat.

Pak oba chlapci vyrůstali a ve chvíli, kdy bylo oběma asi dvanáct let, přešlo Zarathuštrovo Já z jednoho Ježíše do druhého; a byl to pak Ježíš pocházející z náthanské linie, který v sobě měl nyní Já Zarahuštry, kdo zákoníkům v Jeruzalémě dával ony velkolepé odpovědi. Spojila se zde tedy ona zvláštní přirozenost - jinak to nazvat nejde - náthanského Ježíše se Zarathuštrovým Já. Víme pak také - už jsem to popisoval při jiných příležitostech - že vlastní matka náthanského Ježíše záhy poté zemřela, stejně jako otec druhého Ježíše. Šalomounský chlapec Ježíš pak také záhy skonal, protože vlastně neměl Já - jako by uschl, a z matky šalomounského Ježíše a otce náthanského Ježíše se stala jedna rodina. Nevlastní sourozenci, kteří pocházeli od matky a otce z šalomounské linie, přešli také do nové rodiny a žili pak v Nazaretu, a v rámci této rodiny, tedy se svou nevlastní matkou neboli pěstounkou, vyrůstal teď Ježíš se Zarathuštrovým Já, aniž by samozřejmě v tomto věku věděl, že v sobě má toto Zarathuštrovo Já. Měl v sobě schopnosti, které muselo mít Zarathuštrovo Já; nemohl však říci třeba: Mám v sobě Zarathuštrovo Já.

To co se nyní objevilo a co se ohlásilo již v oněch velkolepých odpovědích, které dával zákoníkům, co ovšem víc a víc vystupovalo do popředí, byla skutečnost - takto musím vylíčit život tohoto chlapce Ježíše, život zhruba od dvanáctého do osmnáctého roku - že se v jeho nitru začalo prosazovat něco jako vnitřní inspirace, bezprostřední vědění, které se v něm vynořovalo, vědění zcela zvláštního druhu, vědění, které měl bezprostředně a jakoby přirozeně tak, že něco vnímal ve své vlastní duši, tak jako staří proroci z pradávných dob židovství přijímali svá božsky-duchovní zjevení z božsky-duchovních výšin, z duchovních světů.

Bývalo zvykem označovat ve vzpomínce sdělení, které starým prorokům kdysi přišlo z duchovního světa, jako velkou Bat kol, jako hlas z duchovního světa. Jako by v něm znovu povstala velká Bat kol, teď však jen a jen v něm, tak to připadalo dvanáctiletému, třináctiletému, čtrnáctiletému, osmnáctiletému Ježíši: zvláštní, úžasná zralost vnitřní inspirace, probuzení vnitřních zážitků, jaké mívali jen dávní proroci.

Co je přitom člověku zvláště nápadné, zaměří-li svůj pohled v kronice Akáša na toto místo ve vývoji lidstva, je skutečnost, že v rámci celé rodiny i jejího nazaretského okruhu je tento poměrně mladý chlapec s tímto svým vnitřním zjevením, které přesahovalo všechno, co tenkrát mohli jiní lidé vědět, docela sám. I jeho nevlastní matka, respektive pěstounka mu v té době rozuměla velmi málo a ostatní už vůbec ne. A při posuzování tohoto chlapce Ježíše nezáleží ani tak na tom, aby si člověk vytvářel všelijaké teorie, nýbrž na tom, aby cítil, co to znamená být zralým chlapcem mezi dvanácti a osmnácti lety, vnímat, že se v něm vynořuje něco úplně cizího, že se v něm vynořují zjevení, která byla v tehdejší době pro někoho jiného nemožná, a být s těmito zjeveními úplně sám, nemoci o nich s nikým mluvit, ba co víc, muset mít pocit, že by mu nikdo ani nerozuměl, kdyby s ním o tom mluvil. Unést něco takového jako muž je těžké; zažít něco takového ve věku mezi dvanácti a osmnácti lety je strašlivé. K této strašlivosti se přidala ještě jiná věc.

Tento Ježíš měl otevřené oči pro všechno, co byl člověk v jeho době schopen přijmout. Už tenkrát otevřenýma očima své duše viděl, co lidé mohou vzhledem ke své přirozenosti přijmout a duchovně-duševně zpracovat a co získali v průběhu staletí z toho, co židům zjevovali staří proroci. S hlubokou bolestí, s nehlubším utrpením cítil: Ano, tak tomu bylo v pradávných dobách, tak promlouvala velká Bat kol k prorokům; to byla původní nauka, z níž zbyly skrovné zbytky mezi farizeji a dalšími zákoníky. Kdyby teď velká Bat kol chtěla promluvit k některému z lidí, nebyl by tu jediný člověk, který by hlasu z duchovního světa rozuměl. Změnilo se lidstvo od dob dávných proroků! I kdyby dnes zazněla ona velkolepá, slavná proctví dávných dob, nejsou tu uši, které by jim rozuměly. To se znovu a znovu vynořovalo v duši tohoto chlapce Ježíše a s tímto utrpením byl sám.

Je to nesrovnatelné, obrátíme-li svou mysl k tomu, jaké utrpení, které musí být charakterizováno tak, jak jsem právě učinil, se v tomto chlapci odehrávalo. A můžeme skutečně říci: I když jsme mnohokrát o mystériu na Golgotě teoreticky vyslovili velmi významné skutečnosti, velikost kosmických nebo historických hledisek vůbec nebude zastíněna, věnujeme-li stále větší pozornost jednotlivým konkrétním skutečnostem, jak se ukazují právě jen ve své realitě. Neboť ničím jiným než pozorováním těchto skutečností si nelze tolik uvědomit, jaký byl průběh vývoje lidstva, jaká pramoudrost žila i v židovském národu a jaká tu byla nemožnost porozumět této pramoudrosti v době, kdy jakoby na zkoušku zazářila v jedné lidské duši mezi jejím dvanáctým a osmnáctým rokem, avšak jen k trýzni této duše, protože by jí nikdo býval nedokázal porozumět, a jak se vyslovila velká Bat kol, jak se však její zjevení stalo pro tuto duši jen nekonečným utrpením. Jen sám se sebou byl chlapec Ježíš s těmito zážitky, které představovaly takřkajíc utrpení historického vývoje lidstva v nesmírné koncentraci.

V chlapci se tedy rozvinulo něco, co můžeme v určitých, abych tak řekl, rudimentech tu a tam v životě pozorovat, co však si s ohledem na Ježíšův život musíme představit nekonečně zvětšené. Bolest a utrpení, které jsou prožívány z podobných zdrojů jako ty, které jsem právě vylíčil, se v duši proměňují, proměňují se tak, že ten, kdo u sebe takové bolesti, takové utrpení může poznat, je jakoby samozřejmě proměněn v laskavost, v lásku, nikoli však v city laskavosti a v city lásky, nýbrž v sílu, v nesmírnou sílu lásky, v možnost tuto lásku duchovně-duševně žít. A tak se, když Ježíš dospíval, v něm rozvíjelo něco zcela osobitého.

I když na něj jeho sourozenci, jeho nejbližší okolí nevraždi, protože mu nedokázali porozumět, a dívali se na něj jako na člověka, který není úplně při smyslech, přece se nedalo popřít (neboť se to tenkrát ukazovalo pro vnější fyzický zrak, tak jako se to nyní ukazuje pohledu do kroniky Akáša), že kamkoli tento chlapec přišel a s kýmkoli mluvil (i když mu nedokázali porozumět, přinejmenším poslouchali, co říká), určité Něco skutečně proudilo z Ježíšovy duše do duše toho druhého. To co z něj vycházelo a přecházelo do druhého, bylo jako fluidum laskavosti, jako fluidum lásky. To bylo ono proměněné utrpení, ona proměněná bolest. Jako blahodárné vanutí lásky proudilo k těm, kdo s Ježíšem přišli do styku, a to už tenkrát, takže cítili, že před sebou mají něco neobyčejného, když se nějakým způsobem ocitli před Ježíšem. To co Ježíš vykonával v domě svého otce, mělo charakter truhlářského nebo tesařského řemesla a Ježíš zde pilně pracoval. Avšak v hodinách, kdy přišel k sobě, se odehrávalo to, co jsem právě charakterizoval. To byly vnitřní prožitky (vnitřní prožitky jsou přítom tím podstatným) Ježíše Nazaretského, řekněme, mezi dvanáctým a šestnáctým nebo osmnáctým rokem života.

Pak pro něj začalo něco jako tovaryšská doba, mezi jeho osmnáctým a čtyřicetým rokem. Tehdy hodně chodil krajem, pracoval tu či onde v řemesle, které vykonával i doma, a dostal se do židovských, ale i do pohanských končin. Už tenkrát se ve styku s lidmi, s nimiž se setkával, ukazovalo něco velmi zvláštního jako účinek jeho prožitků v dřívějších letech. A je důležité, abychom to také vzali na zřetel, neboť jenom vezme- me-li právě tento rys na zřetel, pronikneme hlouběji do toho, co se tenkrát ve vývoji lidstva vlastně událo.

Při své práci přicházel, abych tak řekl, do rodin a putoval od města k městu. Když mu padla, jak bychom dnes řekli, sedl si s domácními a oni všude cítili onen rys laskavosti a lásky, o jehož vzniku jsem mluvil. To cítili úplně všude, ovšem cítili to takříkajíc prostřednictvím činu; neboť všude, kdekoli byl, měli lidé tenkrát, když cestoval mezi svým osmnáctým a čtyřicetým rokem, pocit, jako by tam s nimi skutečně seděla neobyčejná bytost. A to se projevovalo tím, že když odtamtud zase odešel, tak se nejen celé týdny mluvilo o tom, o čem si s ním povídali, ale často to vypadalo tak, že když už byl pryč a oni se večer sesedli, měli pocit, že vchází dovnitř. Bylo to jejich společné vidění. Měli pocit, že je opět mezi nimi. A to se dělo na mnoha, mnoha místech, že odešel, a přesto tu v podstatě dál byl, duchovně se lidem zjevoval, duchovně mezi nimi žil, takže věděli: Sedíme teď spolu s ním.

Jak říkám, bylo to vidění subjektivního charakteru; objektivního charakteru byl nesmírný účinek lásky, kterou Ježíš popsaným způsobem projevoval a která se projevovala tak, že místo, kde se objevil, již do jisté míry nebylo tolik vázáno na vnější fyzický prostor, na vnější fyzické prostorové poměry lidského fyzického těla. Je nesmírně účinné pro pochopení Ježíšovy postavy, vidíme-li, jak nesmazatelně je zapsán u těch, ke kterým jednou zavítal, jak u nich, dá se říci, duchovně zůstal a zase se k nim vracel. Lidé, mezi nimiž jednou byl, už ho neztratili ze svého srdce.

Říkal jsem, že na svých cestách přišel Ježíš i do pohanských krajů a v jednom takovém kraji učinil velmi zvláštní zkušenost. Tato zkušenost působí při pohledu na toto místo ve vývoji lidstva v kronice Akáša neobyčejně hlubokým dojmem. Ježíš přišel do jednoho pohanského kraje. Výslovně zde poznamenávám, že když se mě zeptáte, kde to bylo, kam že to přišel, pak vám dnes ještě musím říci, že to nevím. Budoucí bádání možná ukážou, kde to bylo, ale najít to zeměpisné místo se mi dosud nepodařilo. Avšak skutečnost samotná je naprosto jasná. Mohou existovat důvody, proč nelze přijít na zeměpisné místo, proč ale skutečnost samotná může být naprosto jasná. Nechci vám totiž, právě když vám vyprávím o těchto věcech, ani na okamžik upírat přiznání toho, co v této záležitosti dosud není vybadáno, abyste viděli, že mi v této záležitosti jde skutečně o exaktní sdělení toho, za co jsem schopen se zaručit.

Ježíš tedy přišel na jedno pohanské místo. Na tomto místě se nacházelo zpustlé obětiště. Kněží toto místo už dávno opustili a lidé kolem dokola žili ve velké bídě, postižení nemocmi. Právě proto, že zde zuřila zlá nemoc, ale i z jiných důvodů opustili pohanští kněží toto obětiště. Lidé se cítili nejen nemocní, ubozí, sužovaní a sklíčení, ale také opuštění kněžími, kteří dříve vykonávali pohanské oběti, a strašlivě tak trpěli. Nyní tedy přišel Ježíš sem do tohoto kraje. Bylo to kolem jeho čtyřicetého roku. Už tenkrát tomu u něj

bylo do značné míry tak, že pouhý jeho zjev působil silným, nesmírně mocným dojmem, i když vůbec nic neřekl, ale jen když ho lidé viděli přicházet. Jeho zjev byl pro tehdejší lidi, mezi nimiž se objevil, skutečně něco velmi neobyčejného. Když se blížil, cítili něco zcela neuvěřitelného.

Musíme počítat s tím, že máme co dělat s lidmi úplně jiné epochy a z úplně jiné oblasti. Vidíme, že když se Ježíš blížil, lidé cítili, jak je tu něco velmi neobyčejného, jak z této bytosti vychází něco, co nevychází z žádného jiného člověka.

To cítil, abych tak řekl, skoro každý; jednomu to bylo sympatické, druhému nesympatické. Nelze se tedy divit, že se jako požár šířila zvěst: Přichází k nám zvláštní bytost! - A lidé, shromáždění kolem onoho oltáře, věřili, že přichází nějaký starý pohanský kněz nebo že takový kněz posílá někoho, kdo má opět vykonávat oběti. A shromážděný zástup byl stále početnější; neboť jako požár se šířila zvěst, že přišla velmi zvláštní bytost. Ježíš spatřil ten zástup a pocítil nekonečné slitování, ale neměl v úmyslu, ačkoli se toho bouřlivě dožadovali, opět vykonávat oběti, neměl v úmyslu vykonat tuto pohanskou oběť. Zato však, když spatřil ten zástup, dolehla na jeho duši stejná bolest nad upadlým pohanstvím, jaká na něj doléhala mezi jeho dvanáctým a šestnáctým, osmnáctým rokem nad upadlým židovstvím. A když se rozhlédl po tom zástupu, spatřil v něm všude - a nakonec i u oltáře, u něhož stál - démonické elementární bytosti. A tu padl k zemi jako mrtvý; padl ale jen proto, že upadl do stavu, kdy byl jakoby vytržený ze světa tím hrůzným pohledem, který se mu naskytl.

A zatímco ležel jako bez života, zmocnila se zástupu hrůza. Udě se dávali na útěk. Ježíš ale, zatímco ležel v jiném stavu vědomí, prožíval jakoby vytržení do duchovního světa, který mu ukázal, jaké bylo dávné pohanství, když v prastarých mystériích v jejich původní posvátné podobě dosud žila v pohanských obětech pramoudrost pohanství. Zjevilo se mu, jaké bylo pohanství v dávných dobách, tak jako se mu dříve jiným způsobem zjevilo, jaké bylo židovství. A když se to duchovně-duševním, neviditelným způsobem stalo, když se to v něm vynořilo a začala k němu promlouvat inspirace, stejně jako promlouvala k dávným prorokům, tehdy musel jiným způsobem poznat velikost pohanství, musel spatřit to, co můžeme charakterizovat jen tak, že řekneme: Tenkrát, když tam ležel jako bez života, viděl pohanská obětiště, která byla ve svém kultovním uspořádání výsledkem původních mysterijních zjevení, byla vlastně znázorněním mysterijních rituálů. Na těchto obětištích, když byly vykonávány oběti, se v dávných dobách, kdy to ještě mělo správnou podobu, vlévala do modliteb lidí síla duchovních bytostí z řádu vyšších hierarchií, k nimž se pohané mohli pozvednout.

Před Ježíšovou duší jako by v tom vidění stálo: Ano, když u takového oltáře kdysi, v dobách, kdy pohanství prožívalo svůj dávný rozkvět, byly vykonávány oběti, pak do obětních obřadů proudily síly dobrých pohanských bohů. Teď však - tentokrát nikoli v inspiraci, ale v bezprostřední imaginaci - musel Ježíš velmi živě prožívat úpadek pohanství. I úpadek pohanství musel prožít! A místo aby do obětních obřadů proudily jako dříve dobré síly, oživaly nyní démonické elementární bytosti, všelijací elementární vyslanci Lucifera a Ahrimana. Ty nyní Ježíš viděl a to byl způsob, jakým mu úpadek pohanství předstoupil před jeho duchovně-duševní zrak.

To bylo druhou velkou bolestí, kdy si mohl říci: Kdysi mívali pohané kultovní obřady, které je spojovaly s dobrými bytostmi určitých hierarchií. To však natolik upadlo do dekadence, do korupce, že už existují místa jako toto, kde se všechny dobré síly proměnily v síly démonické; došlo to už tak daleko, že lid kolem dokola byl opuštěn dávnými pohanskými bohy. Úpadek pohanství mu tedy vystoupil v duši jinak než úpadek židovství - vnitřním a mnohem názornějším způsobem.

Vskutku musíme poněkud znát rozdíl citění a vnímání mezi tím, jestli toto citění a vnímání vyvěrá z takového bezprostředního imaginativního prožitku, nebo z teoretického poznatku. Zaměříme-li pohled na toto místo v kronice Akáša, získáme skutečně dojem nekonečně významného, avšak nekonečně bolestného prožitku ve vývoji lidstva, který se opět soustřeďuje v tomto imaginativním okamžiku.

Ježíš nyní věděl: Kdysi žily mezi pohany božsky-duchovní síly; i kdyby však žily i dnes, nebylo by člověka ani možnosti, aby lidé skutečně obnovili onen dávný poměr. Tuto bídu lidstva, soustředěnou, směstnanou v jedné krátké zkušenosti, tu Ježíš nyní prožíval. A když se takto pozvedl k vnímání toho, co bylo kdysi zjeveno v dobrých, v nejlepších dávných dobách rozkvětu pohanství, tu uslyšel slova - tak to můžeme říci - která pociťoval jako tajemství celého pozemského lidského života a jeho souvislosti s božsky-duchovními bytostmi. Nemohl jsem jinak, než to, co promlouvalo do duše padlého, jakoby mrtvého Ježíše, který začal právě v tu chvíli přicházet k sobě, nemohl jsem jinak, než to následujícím způsobem převést do slov našeho německého jazyka. A z jistých důvodů jsem tato slova musel sdělit nejprve našim přátelům, kteří se shromáždili při pokládání základního kamene naší stavby v Dornachu. To, co Ježíš tenkrát slyšel, ona pradávna moudrost, by se německými slovy vyjádřilo takto:

Amen!

Vládnou zla,

svědkové uvolňujícího se jáství.

Jinými zaviněná vina vlastního ega je prožívána ve chlebě vezdejší, v němž nevládne vůle nebes.

Neboť člověk se odloučil od Vašeho království a zapomněl Vaše jméno,

Otcové na nebesích.

Vidíte, milí přátelé, že to je něco podobného jako obrácený Otčenáš, avšak musí to vypadat takto:

Amen!

Vládnou zla,

svědkové uvolňujícího se jáství.

Jinými zaviněná vina vlastního ega je prožívána ve chlebě vezdejší, v němž nevládne vůle nebes.

Neboť člověk se odloučil od Vašeho království a zapomněl Vaše jméno,

Otcové na nebesích.

Když se mu toto zjevilo jako tajemství lidského pozemského bytí a jeho souvislosti s bytím božsky-duchovním, přišel opět k sobě a spatřil ještě prchající demony a prchající lidi. Měl nyní za sebou velkou chvíli svého života. Věděl teď také, jak to vypadá s vývojem lidstva s ohledem na pohanství. Mohl si říci: I v dalekých pohanských krajích dochází k sestupnému vývoji. - Toto poznání nezískal vnějším pozorováním, ale pozorováním duše - poznání, které mu ukázalo, že pohanství i židovství potřebují něco zcela nového, potřebují zcela nový impulz!

Musíme si zapamatovat, že učinil tyto zkušenosti. Měl v sobě sice Zarathuštrovo Já, ale nevěděl, že ho v sobě má, ani tehdy to ještě nevěděl. Takže prodělával zkušenosti jako takové, aniž by tu byl učitel, který by mu je mohl teoreticky vysvětlit.

Brzy potom, co učinil tuto zkušenost týkající se pohanství, vydal se na cestu domů. Bylo mu tehdy okolo čtyřadvaceti let. Když přišel domů, bylo to zhruba v době, kdy zemřel jeho otec a on teď žil s rodinou a nevlastní matkou opět v Nazaretu. A ukázala se zvláštní věc: ostatní mu rozuměli čím dál méně. Jenom jeho nevlastní matka v sobě přece jen postupně vypěstovala jisté citové, z její lásky vyvěrající pochopení pro to nepochopitelné, co se odehrávalo v jeho duši, třebaže toto její pochopení nebylo v tehdejší době ještě nijak zvlášť úplné. A i když tak měla jeho matka ještě daleko k tomu, aby ho intimněji chápala, mohli si spolu přece jen vyměnit nejedno slovo (byť bylo vzhledem k tomu, co Ježíš cítil, stále ještě povrchní) a matka tak víc a víc dozrávala pro to, co žilo v Ježíšově duši.

Během této doby učinil však ještě jednu zvláštní zkušenost, která mu přinesla třetí velkou bolest. V době mezi svým čtyř-advacátým a asi tak třicátým rokem se dostával čím dál víc do kontaktu s jedním společenstvím, které se vytvořilo již před delší dobou, se společenstvím Esejských. Toto společenství sestávalo z lidí, kteří poznali, že v historii lidstva nastala jistá krize, že židovství i pohanství se ve svém sestupném vývoji dostaly do bodu, kdy lidé musí hledat novou cestu, aby znovu našli spojení s božsky-duchovním světem. A v porovnání se starými mysterijními metodami bylo v podstatě něčím novým to, co spočívalo v životním způsobu, jaký vyhledávali Esejští, aby opět dospěli ke spojení s božsky-duchovním světem. Tito Esejští měli velmi přísná životní pravidla, aby pak po životě plném odříkání a oddanosti, po životě, který daleko přesahoval pouhé duševní a intelektuální zdokonalování, opět dosáhli spojení s božsky-duchovním světem.

Těchto Esejských bylo v podstatě dokonce velmi mnoho do počtu. Svě hlavní sídlo měli u Mrtvého moře. Všude v krajích Přední Asie však měli jednotlivé pobočky a jejich počet vzrůstal tak, že se nejdén člověk cítil být uchvácen myšlenkou Esejských, cítil puzení k Esejským se přidat. Takový člověk pak musel všechn svůj majetek odevzdat řádu a tento řád měl pro své členy přísná pravidla. Kdo byl členem řádu, nesměl si ponechat svůj majetek. Ti lidé ovšem mívali tu či onde nějakou tu malou usedlost. Když se stali Esejskými, připadla tato usedlost, která se třeba nacházela někde daleko, Esejským, takže Esejští měli takové usedlosti všude možně. Do nich pak obvykle posílali mladší bratry, nikoli ty, od koho usedlost pocházela. Ze společného majetku mohl každý podpořit každého, koho považoval za hodného podpory; to je pravidlo, ze kterého je nejlépe vidět, že v různých dobách lidstvu prospívá něco jiného, protože takové pravidlo by v naší době bylo něčím nesmírně tvrdým. Esejští však takové pravidlo měli. Toto pravidlo spočívalo v tom, že každý byl povolán podpořit ze společného majetku lidi, které považoval za hodné

podpory, nikdy však ty, kdo s ním byli příbuzní. To bylo přísně vyloučeno, ani blízké ani vzdálené příbuzné. V řádu samotném existovaly různé stupně. Nejvyšší stupeň byl velmi tajný a člověk k němu mohl být jen velmi těžko připuštěn.

Je tomu skutečně tak, že co se týče Ježíše, měl již v té době v obrovské míře to, co jsem popisoval jako fluidum, které z něj vycházelo a které na lidi působilo jako ztělesněná láska samotná, abych tak řekl. Působilo to i na Esejské, a tak se stalo, že Ježíše, aniž by byl formálně Esejským, přijali do svého společenství. Mezi svým čtyřicetým a třicátým rokem života se Ježíš s Esejskými natolik seznámil a tolik s nimi prožil a probral, že se naučil jejich nejhlubším tajemstvím.

Co bylo kdysi slávou židovství, poznal Ježíš mezi svým dvanáctým a osmnáctým rokem; co bylo tajemstvím pohanů, s tím se seznámil mezi svými osmnácti a čtyřicetými lety. A nyní, když se bezprostředně stýkal s Esejskými, zatímco ho připustili k účasti na svých tajemstvích, poznal Ježíš tajemství Esejských, tak jak postupoval k určitému spojení s božsky-duchovním světem. Tehdy si mohl říci: Ano, je to něco jako cesta ke znovuspojení s božsky-duchovním světem. - A skutečně vidíme, poté co byl dvojím způsobem trýzněn, tedy dvojím způsobem v souvislosti s židovstvím a s pohanstvím, jak mu občas svítilo, zatímco pobýval u Esejských, jak se v něm vynořovalo něco jako radostná důvěra, že lze opět najít cestu do oněch světů. Avšak zkušenost ho o tuto radostnou důvěru měla záhy připravit.

Tehdy měl určitý zážitek, a zase to nebyl nějaký teoretický poznatek, nebyla to nějaká nauka, ale bezprostřední zážitek. Jednou, když byl opět u Esejských a procházel pak jejich branou, měl působivé vidění, které zasáhlo hluboko do jeho duše. V bezprostřední přítomnosti spatřil, jak od brány Esejských prchají dvě postavy, o kterých už tenkrát vcelku jasně věděl, že to jsou Lucifer a Ahriman; tyto postavy jako by prchaly od brány Esejských. Toto vidění pak mívával častěji, když procházel branami Esejských. Esejských už tehdy byl dosti velký počet a bylo třeba brát na ně ohled. Esejští ovšem nesměli - to souviselo se způsobem, jakým museli kultivovat svou duši - procházet obvyklými branami, které bývaly pomalované. Esejský nesměl projít branou, která byla tehdejší způsobem pomalovaná; směl projít jen nepomalovanými branami. Takové brány se nacházely v Jeruzalémě, ale i v jiných městech. To dokládá, že Esejských bylo tenkrát velké množství.

Ježíš přicházel k jednotlivým z těchto bran a celý ten výjev se velmi často opakoval. Obrazy tu nejsou, říkal si; avšak místo obrazů spatřil Lucifera a Ahrimana stojící u brány. A tehdy se v jeho duši vytvořilo jakési prožité přesvědčení - což ovšem musíme brát z hlediska duchovně-duševního prožívání, abychom to plně ocenili; když to takto říkám, když to takto teoreticky popisuji, lze to samozřejmě snadno přijmout, musíme si však uvědomit, jakou podobu má duševní prožívání, jaké to je, když člověk tyto věci prožije jako bezprostřední duchovní skutečnost. Na základě tohoto prožitku se tedy v jeho nitru vytvořilo - dovoluji, abych zopakoval výraz, který jsem již použil - prožité přesvědčení, které lze vyslovit jen tak, že si musel říci: Zdá se, jako by cesta Esejských byla cestou (jak se mi to při různých příležitostech ukázalo), již by člověk zdokonalováním individuální duše opět mohl najít cestu do božsky-duchovních světů. Toho se však dosahuje na úkor něčeho jiného: Esejští si svůj život zařídili tak, že od sebe drží daleko vše, co by k nim mělo přístup prostřednictvím Lucifera a Ahrimana. Zařídili všechno tak, aby k nim Lucifer a Ahriman neměli přístup, a Lucifer a Ahriman tak museli zůstat stát před branou.

A nyní také věděl, když to celé duchovně sledoval, kam Lucifer a Ahriman vždycky odcházejí. Odcházejí ven za ostatními lidmi, kteří nemohou jít cestou Esejských! To strašlivě dolehlo na jeho duši, bylo to zdrojem ještě většího utrpení než ostatní zážitky. Strašlivě ho zasáhlo, že musel prožít, jak cesta Esejských může vést jednotlivce vzhůru, ovšem jen tehdy, věnují-li se tito jednotlivci životu, který není možný pro celé lidstvo, který je možný jen tehdy, když se jednotlivci vydělí a uprchnou Luciferovi a Ahrimanovi, kteří pak jdou za ostatními lidmi.

Tak dolehlo na jeho duši, jak mohou jednotliví lidé opět prožívat to, co prožívali dávní proroci jako hlas velké Bat kol a co se pohanům zjevovalo při dávných obětech. Kdyby toho, co už nemohou prožívat potomci pohanů a židů, kdyby toho dosáhli někteří jednotlivci cestou Esejských, bylo by nutným důsledkem, že by všichni ostatní byli tím více zachvázeni Luciferem a Ahrimanem a jejich demony. Neboť Esejští si své zdokonalení vykupují tím, že Lucifera a Ahrimana, kteří od nich prchají, posílají k ostatním lidem. Svě dokonalosti dosahují na úkor ostatních, neboť jejich cesta je taková, že se na ni může vydat jen malá hrstka lidí. To nyní Ježíš poznal. To byla třetí velká bolest,

kteřá se v něm ještě dále prohloubila tím, že jakoby na základě své esejské zkušenosti, když byl sám v jejich společenství, měl něco jako vizionářský rozhovor s Buddhou, jehož společenství, tedy užší společenství mělo mnoho podobného s Esejskými, jen s tím rozdílem, že bylo o několik staletí starší. V tomto rozhovoru mu Buddha z duchovního světa vyjevil: Takové společenství tu může být jenom tehdy, když na něm nebudou mít účast všichni lidé, ale jen malá hrstka. - Zní to opět skoro primitivně, řekneme-li: Buddha Ježíšovi odkryl, že Buddhovi mniši mohou chodit s obětní miskou mezi lidmi pouze tehdy, je-li takových mnichů jen pár a ti ostatní za to jaksi pykají svým jiným životem. Zní to primitivně, když to takto řekneme. Ale je to něco jiného, když odpovědná duchovní moc, tak jako zde Buddha, tohle vyjeví v situaci, v jaké se nyní nacházel Ježíš Nazaretský.

A tak ve svém životě mezi dvanáctým a třicátým rokem prožil Ježíš Nazaretský třikrát ve svém utrpení až doposledka vývoj lidstva. Co nyní žilo v jeho duši, co se směstnalo v této duši, to mohl nyní, po svém devětadvacátém roce, poté co jeho nevlastní matka pozvolna dospěla k pochopení jeho bytosti a sblížila se s ním, rozvinout v rozhovoru s ní. A důležitý, nesmírně důležitý byl rozhovor Ježíše Nazaretského kolem jeho třicátého roku života s jeho nevlastní matkou, rozhovor, který s ní vedl a v němž bylo vyjádřeno, jakoby slito do několika hodin, všechno, všechny Ježíšovy zážitky těchto let, rozhovor, který byl tak významný tím, jaký byl. Mezi duchovními zkušenostmi je jen málo takových, které jsou tak významné, přinejmenším pro určitý stupeň duchovního prožívání, jako ty, které člověk má, když svůj pohled zaměří na to, o čem nyní Ježíš Nazaretský promlouval se svou nevlastní matkou.

Stuttgart, 22. listopadu 1913

GA 148